



ЂУРА ЧИКОШ, НЕОБИЧНО ОБИЧАН ЧИТАЛАЦ ОДБРАНЕ

У СВЕТУ САТКАНОМ ОД СТРАСТИ

Чија сабља његова и вера. Још је војвода Мишић тврдио да без снажне војске нема ни јаке државе. У времену пољуљаних вредности, очувао сам поверење у српску војску, мада немам професионалних додира са њом – тако говори заљубљеник у војну литературу, боље рећи заточеник сопствене страсти, човек који у своме дому има више од шест стотина књига о историји ратовања, наоружању и армијама света.

Џејмс Кејтс, писалац је психоаналитичар Душан Косовић, подсећа на празан лист хартије. За Гетеа су страсти праве *жар-птице* које се стално обнављају, док их Кант пореди са *рак-ранама* разума. У *Талмуду* је забележено: што је човек већи, јаче су и његове страсти. И док неки у страстима виде мане, за некога су оне истинске врлине.

Једно је сигурно – незадовољене страсти могу се претворити у човекову велику невољу и патњу. Умирити или умерити страсти значи уништити их. Коначно, човек се не налази у природној равнотежи ако се лиши својих страсти. Без њих живот губи пуноћу и смисао. Ђура Чикош, четрдесетосмогодишњак из Бачке Паланке, поделио је са нама причу о својим страстима.

– Када сам имао једанаест година почео сам да скупљам сличице авиона из кесица жвакаћих гума за албум који је издала *Колинска* из Љубљане. Иако нисам знао да читам стране називе различитих ваздухоплова, већ онако по Вуку, због чега су ми се старији другови смејали, редовно сам куповао и размењивао сличице. У то време сам за игру са вршњацима направио и своје прве праћке са рашљама од врбиног дрвета и јоргована, и увек сам их носио по цеповима панталона. Још памтим и батине које сам од покојног оца добио, јер сам покушао да направим сопствену дрвену пушку. Узео сам даску са кревета из собе, исцртао на њој *винчестерку*, а онда је тестером изрезао у једном комаду. И данас се братова деца играју са њом. Чини ми се да сам тада препознао своја интересовања за оружје и ваздухопловство – казује Ђура.

Наредне године додатно су обликовале и усмериле Ђурину страст према наоружању, али и војној литератури. Најпре је подстицаје будила радозналост, а потом потреба да о самом себи сазна што више. Једну од првих књига – *Шпијуни и агенти*, пољског аутора Јаноша Петелкијевича, који је живео и радио

у Западној Немачкој, добио је на поклон од тетке из Београда 18. септембра 1975. године.

– Сећам се да сам за ту књигу месецима скупљао новац. Отац ми није дозволио да је купим због лошег успеха у школи. На срећу, тетка је имала много више разумевања за мене. После сам се преплатио и на омладински војни лист *Фронт*. Родитељи су, међутим, увек испољавали отпор што се заносим причама о оружју, ратовима и војсци. И данас ме мајка Радојка, са којом живим у кући, често пита шта ће ми толике књижурина. То ме никада није спречило да истрајем у ономе што желим, јер сам врло тврдоглав – искрен је Ђура.

Могло се и очекивати да ће служење војног рока, петнаест месеци у Бањалуци 1978. године, Ђури донети очекивано задовољство. Али није било тако. Како каже, сем страже, није га поткачила ниједна узбуна.

– Добили смо свеску на квадратиће, дрвену оловку, а војнички дани свели су нам се на *Тито – Партија*. Недостајао ми је прави изазов. Зато сам се после војске једно време бавио алпинизмом. Освојио сам Триглав, највиши врх тадашње земље. Тих година сам се запослио као физички радник у *Синтелону*, па нисам ни завршио средњу школу. Све ме то није довољно испуњавало. Одлучио сам да се укрсам на неки преокеански брод и будем морнар. Три године сам служио на италијанском теретном броду. Пловио сам до Кине, Индије, Малезије, Бурме, Сингапура, Јапана, Сомалије и Кеније. Пошто сам тада прешао екватор постао сам прави поморац. У августу 1984. године отпутовао сам у Француску и пријавио се за *Легију странаца*. Нисам остварио животну жељу да будем легионар, јер нисам испунио прописане здравствене услове. Слично ми се догодило и 1992. године, када сам конкурисао као војник по уговору у 72. јуришну бригаду наше војске – каже помирљиво Ђура Чикош, човек који је своју страст, ипак, сачувао.

Уз неостварене професионалне амбиције, Ђурин свакодневни живот употпуњује и обележава стручна војна литература. Полице у његовој кући испуњене су домаћим и страним књигама о рату, о старом или савременом наоружању и борбеним средствима, те о специјалним јединицама оружаних снага света. Богату библиотеку, коју би пожелело сваки официр у свету, заокружују дела најпознатијих теоретичара војне мисли – Клаузевица, Мишића, француског аутора Анри-де Дежуминија, Кутузова, Суворова, Фојхтера, Шлифена и Џејмса. Све књиге су разврстане по областима, а исечци из штампе и примерци бројних стручних војних часописа својеврсни су аматерски прилог историји ратовања.

– Радо купујем и читам књиге о бојевима, борбама, операцијама и историјским биткама. *Историја ратне вештине* од Ротмистрова, *Војна историја* Петра Томца или *Стратегија* војводе Мишића јесу дела без којих се не може замислити путовање кроз војну мисао. Имам, такође, већину издања некадашњег Војноиздавачког и новинског центра, Војноиздавачког завода и Новинско-информативног центра *Војска*. Комплет војних енциклопедија и лексикон купио сам још 1980. године, а у једној београдској антикварници пронашао сам пет томова књига из Војне библиотеке Краљевине Југославије.

Обично никоме не показујем своје књиге. У Паланци и немам саговорника о њима. Оно што пронађем у литератури махом задржим за себе. Најпре сам се занимао само за ваздухопловство и стрељачко наоружање. После сам схватио да су историја ратовања, ратна ве-

САМУРАЈ



Књига којој се увек изнова враћа јесте *Самурај* јапанског pilota из Другог светског рата Сабуроа Сакаија. До сада ју је прочитао шест пута.

– Потомак је старе самурајске породице. У својеврсној аутобиографији Сакаи прича о свом тешком детињству, школовању у морнаричкој војној школи и ратним годинама. Током борбених дејстава 1942. године рањен је кроз двоглед у око. После две године опоравка вратио се у јединицу на бојиште. Пред крај рата, 1944. године, код Иву Џиме, пресрео је у ваздуху петнаестак америчких авиона и био изложен њиховој ватри. Када је атерирао авио-механичари на његовој кабини нису пронашли ниједну рупу од метка – прича Ђура.

СА САЛАША

Најстарија књига у Ђуриној породичној библиотеци јесте *По-вијест Босне до пропасти Краљевства*, из 1882. године. Штампана је латиницом у Загребу, али је наш саговорник набавио и ћирилично издање. Књига је, како каже Ђура, била власништво Мије Гокла, из Осијека. Пронашао ју је на једном салашу док је помагао комшији током селидбе. Одатле је донео и војни лексикон о историји ратова од старог века, на немачком језику, аутора Фридриха Келера, која је штампана у августу 1916. године.

Шлифена. Фале ми и *Рат коме нема краја* о сукобу у Вијетнаму Мицела Клера, са посебним сепаратом скица, затим, *Мемоари* од Гудеријана, *Специјални рат у Индокини*, књига коју је написао пуковник у пензији Петар Кнежевић. Планирам да у будућности купим књиге о руским беспилотним летилицама, италијанским, америчким и немачким бомбардерима, тајним совјетским пројектима бомбардера, те *сухоју 24* – чита Ђура са забележеног списка.

Очито да Ђура Чикош није човек једне књиге, нити је равнодушан када се помене ново војно дело. О бројним историјским догађајима, о ратним сукобима и биткама, производњи и извозу наоружања, уверили смо се, говори као да је у њима учествовао. На помен некога авиона, хеликоптера, пројектила, борбеног возила или оружја, реагује тако да нам се чини да је Ђура један од његових конструктора. Једнако добро познаје тактичке и техничке карактеристике домаће и стране ратне опреме. Како нам објашњава, често поједине књиге купује само да провери или упореди податке до којих је раније у литератури дошао.

– На полеђини књига које прочитао увек укратко забележим оно најважније. О појединим војним областима, ратном ваздухопловству Краљевине Југославије, на пример, мало се у прошлости писало. То ми причинява велике тешкоће да догађаје у потпуности разумем и анализирам. Некада покушам и да контактирам стручњаке за одређене теме, како бих стекао целовиту слику. То се посебно дешава на сајмовима књига и наоружања или за време опитних гађања на полигону у Никинцима, којима сам више пута присуствовао. Свестан сам, ипак, да не могу о свему све прочитати и да још много тога не знам – објашњава Ђура.

Трагање за неким књигама и по неколико година не говори само о упорности и стрпљивости нашег саговорника. Пре је то прича о необичном живљењу у свету сопствене страсти. Да је на правом путу потврђују и мудре речи Ђуриног имењака, социолога и филозофа Шушњића – *Ако у сваком од нас не сија било каква вредност, онда умире човек. Јер, нису нам криви други за оно што нисмо урадили. У животу ништа није немогуће. Човек све може. Он поставља циљеве који га покрећу, осмишљавају и оплемењују.* ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимимо Звонко ПЕРГЕ